Otázka: Etika

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): BaBu

a) Etika jako věda, základní pojmy v etice

b) Dějiny etiky – vybraní autoři

A

- **ETIKA** (z řeckého slova ethos = mrav)

- nauka o mravech a morálce
- pokus o výklad morálních představ
- praktická filozofická disciplína
- předmětem zkoumání mravní jevy, jejich vznik, vývoj, současný stav, zachycení vývojových tendencí

- **Základy etiky**

- Každý čin posuzujeme individuálně, se všemi okolnostmi
- Pravidla etického jednání a chování se mění s časem, místem, společenskou situací
- Posuzujeme jinak činy dobrovolné a nedobrovolné, jinak posuzujeme čin dospělého a dítěte
- Každý člen společnosti předpokládá u druhých znalost míry etiky a mravnosti
- Etika a morálka nejsou dány objektivně, jsou zvykem, mění se
- Morálka a etika se týká jen – člověka – nevztahuje se na přírodní jevy, zvířata

- **Etika se dělí na další disciplíny:**

- analytická- směr v soudobé etice, rozvíjený od počátku 20. stol., Analyzuje význam morálních pojmů a objasňuje etické výroky
- autonomní – vycházejí z autonomie svědomí a svobody jako základní mravní

hodnoty, – soustředí se na jednajícího člověka, jeho rozum a svobodu

- neontologická
- environmentální
- evoluční
- feministická- Teoreticky reflektuje praktické otázky související s postavením

ženy v tradiční patriarchálně a hiearchicky uspořádané společnosti. Formovala se v ženském hnutí v 19. stol. v souvislosti s požadavky práva žen na vzdělání, práci, účast na politickém dění a podobně.

- heteronomní
- individuální- řeší morální hodnoty jednotlivce
- sociální- zkoumá mravní život a normy různých společenství a spol. činností (rodina, politika, ekonomie…)
- žurnalistická
    - normativní – soubory norem a morální kodexy, představa, jaký by měl člověk,

patřící k určité skupině, být

- nenormativní – obecné otázky morálky, sociologický pohled (celospolečenské a skupinové normy)
- situační – podle Josepha Fletchera není moudré postupovat od pravidel k situacím. Namísto toho nastoluje ,,princip lásky“ – jediné a absolutní pravidlo je pravidlo lásky.

- **Základní etické pojmy:**

zlo – něco, co škodí, zraňuje

v zlo jako podstata vlastně neexistuje

– v některém případě může fungovat pozitivně – záleží na úhlu pohledu člověka

– metafyzické – nedostatek dobra nebo jeho pnutí nesprávným směrem

– fyzické – něco konkrétního – katastrofy, nemoci, válka, hladomor

– mravní – člověk ho páchá vědomě a svobodně – např. pomsta

Mrav – to jak se obvykle chováme

Morálka – představy jak bychom se měli chovat

Dobro – opak zla, přináší naplnění, utěšuje, má význam a smysl

– shoda myšlení a jednání se svědomím a mravním řádem

– tíhnutí k dobru je nejvlastnější podstatou lidského života

– svědomí – v antické filosofii definován jako schopnost člověka posoudit jednání z více úhlů- božský hlas v nás

– v křesťanství bráno jako ozvěna Božího hlasu

– osvícenství – schopnost neomylně vést k mravnosti – J.J.Rousseau

mravní zákon v nás, člověk má v sobě kategorický imperativ – I.Kant

– dnes chápáno jako míra morálního jednání, hlas odpovědnosti

– v praktickém životě se projevuje jako výčitka svědomí

– v průběhu života se dotváří

svoboda a mravní jednání – zčásti determinováno (předurčeno) – biologickými,

společenskými, sociálními zákony.

– člověk se rodí do určitých podmínek, ale v rámci těchto podmínek se může

rozhodovat svobodně a možnost svobodného rozhodování člověka nutí k plné odpovědnosti za svá rozhodnutí.

– mravní zákon – nejobecnější etické normy (společné všem lidem) vycházející z podstaty lidství

úcta k lidské osobě, respekt, solidarita, uznání lidské důstojnosti

lidská důstojnost – všichni jsme si absolutně rovni, odmítnutí diskriminace

povinnosti respektovat důstojnost druhého

vnitřní – svoboda myšlení, nemá vnější omezení, i ve vězení má člověk vnitřní svobodu

vnější – do jisté míry může být omezena, právně i protiprávně

- **Náboženství a etika**

Existují tři přístupy:

1) autonomní – sám jedinec si určí normy jak se bude chovat

2) heteronomní – morálka staví na náboženských přesvědčeních

3) teonomní – morálka vychází ze stejného zdroje, jako náboženství

B

Nejstarší fáze etiky mají kořeny v době, kdy člověk hledal optimální formy chování, aby přežil a žil šťastně, řešil i první nezdůvodněné tajemné zákazy- tabu.

V antice již byla etika rozvinutá. Jejím základním pojmem, kromě pojmu dobro a blaženost, je ctnost. V antice bylo k výchově ctnostného člověka zaměřeno celé vzdělání.

V dějinách je důležitá křesťanská a židovská etika. Pro židovskou etiku je centrální desatero přikázání – je to etika ukazující, co má budoucnost a perspektivu, pro co stojí za to žít.

Křesťanská etika je etika lásky – konkrétní lásky k člověku v nouzi (např. k nemocným, hladovým, pronásledovaným…).

Úcta k lidské důstojnosti i v těch nejponíženějších situacích lidské bezmoci je novým prvkem, který křesťanství vnesl do dějin (na tomto základě se začíná budovat sociální pomoc – špitály apod…).

Dějiny etiky – vybraní autoři

Démokritos
– zajímal se otázkou dobra, nejvyšším dobrem je dobrá mysl, největšího blaha člověk dosáhne, když má v duši klid
– lidskou přirozeností je touha po štěstí, štěstí nalézá člověk v přátelství, lásce,

moudrosti, střídmosti

– člověk si má určovat přiměřené cíle

Sofisté
– učitelé moudrosti
– člověk je mírou všech věcí, dobro a zlo relativní

Sokrates
– v centru pozornosti mravní problémy
– heslo „poznej sám sebe“
– štěstí viděl v moudrosti, moudrý člověk nemůže jednat špatně, lidé jednají špatně jen z nevědomosti
– víra v božský hlas (vnitřní) = daimonion, který člověka vede

Platón
– učení o idejích – největší idea je idea dobra
– pozemské dobro pouze odlesk nejvyššího dobra

Aristoteles
– největší myslitel
– rozdělil filozofii na teoretickou, praktickou a poietickou
– praktická filozofie – politika, strategie, rétorika, etika
– spis Etika Nikomachova – touha po štěstí a problematika dobra, hledání štěstí
– slasti versus strast – ideální zlatá střední cesta
– úkolem etiky hledat dobro a cesty k jeho dosažení
– dobro v duševní činnosti – vzdělání

Stoikové

– člověk by měl žít v souladu s přírodou a kosmickým řádem, s bohem a rozumem
– svoboda – umět se podřídit určitému řádu
– moudrý je ten, kdo ctí řád a chápe svobodu, bez odporu nese úděl, žije střídmě, krotí vášně a žádosti

Epikurejci
– individualistická etika – důraz na jedince
– život ve skrytu před společností
– důraz na zdraví těla a klid duše, klidu duše škodí strach – z bohů, smrti, bolesti
– Lukretius (nejlepší vykladač epikureismu) – klade důraz na dobro, ideál je moudrý člověk

Křesťanství (Středověk)
– zjevná pravda
– Tomáš Akvinský – teologický systém tomismus
– zabýval se otázkou dobra – nositel největšího dobra Bůh, který dal člověku rozum a svobodnou vůli
– přirozená mravnost, teologická mravnost (dán pud pravdy a dobra)
– platónské ctnosti – rozumnost, spravedlivost, statečnost, uměřenost
– teologická vyšší mravnost – člověku vnuknul Bůh – víra, láska , naděje – vede k blaženosti
– otázka svobodné vůle
– vyšší mravnost – pomoc od Boha

Renesanční teorie
– návrat k antice
– cílem osvobodit člověka a jeho poznání
– člověk jedná svobodně, podle vlastního rozumu, za své jednání je zodpovědný

Nicolo Machiavelli
– důraz na individualitu (svět je arénou individualit)
– dva typy lidí – manipulovaní x manipulovatelné
– podmínky pro lidi – osud, nutnost a štěstěna, důležitá ctnost – síla a schopnost k jednání
– zajímal se o politiku – podle něj politik může páchat i zločiny, ale nesmí udělat chybu => tento názor zneužit např. Hitlerem

Reformační etika
– usilování o očištění církve => rozchod s katolickou církví => vznik nových církví

– John Wiklif (ovlivnil Husa), Martin Luther, Jan Kalvín
– protestantismus- rozdělení- Německo- Luterství, Kalvinismus- Švýcarsko, Anglikánství- Anglie -> snaha sjednocení církví
– odlišné znaky od katolictví- osobní víra, odmítají vnější cesty ke spáse (zpověď, modlitby), člověku je spása předurčena

Jan Ámos Komenský
– poslední biskup Jednoty Bratrské
– Jednota Bratrská- řád Jednoty Bratrské (představy o mravní kázni)- základní etické ctnosti, které jednota vyznávala (šetrnost, pracovitost, hospodárnost, nakládání s časem, spořádaný rodinný život, cílevědomost -jednotlivce, rodiny, obce)
– odsuzoval nekázeň, věřil v moc lidského poznání- rozumní lidé zabrání válkám, věřil ve schopnost vychování, vzdělání

Novověké etické teorie
– Anglie, Francie doby osvícenství
– zakladatel novověké etické teorie- Thomas Hobbes (17.stol.)- kladl důraz na státní uspořádání, výchova, mravnost ve státě, kladl důraz na vůli mravnosti (vůle všech), (představoval si, že mravní normy budou právem vynutitelné) John Locke
– lidské vědomí- tabula rasa, žádné vrozené mravní principy neexistují, dobro x zlo (rozkoš x bolest)
– Francie- kritika náboženské morálky
Jean Jacque Rousseau- zlo v člověku roste s civilizací
Diderot- kritika církve (Jeptiška), šetrnost, pracovitost

Soudobé teorie
– filozofická antropologie (filozofické otázky směřující k člověku)- kde se člověk vzal, jak vypadá, jaké potřeby má, problematika morálky
– reakce na kult techniky
-Arthur Schopenhauer
– Friedrich Nietzche
– Sigmund Freude
– láska k bližnímu, ochrana slabých
– Friedrich Nietzche- vláda silných

Freude
– psychoanalýza- člověka ovládají 2 protikladné principy- slast a realita, osobnost tvořena 3 složkami:

id= ono- pudová složka (sexuální pud a agresivita)-> dosažení slasti

ego= já empirické duševno
super ego- princip reality, funkce soudce a vzoru- osobní morálka, vychází z požadavku společnosti
-osobní konflikty- duševní poruchy
Novofroidismus- návrat k Froidovi- problematika mezilidských vztahů, člověk se dostává do střetu s ostatními lidmi, představitel – Erich Fromm- konflikty se nemají odkládat, možné je řešit, respektovat přirozenost